

İHANETİN BELGESİ

"Atatürk ve Arkadaşlarının İdam Kararları"

Bugün 11 Mayıs; emperyalist işgale karşı direnen Atatürk ve silah arkadaşlarının, İstanbul Saray Hükümeti'nin düzmece bir mahkemesiyle giyaben idama mahkûm edilmişlerinin 100. yıldönümü.

Bugün, İstanbul Saray Hükümeti'nin, Atatürk ve arkadaş-

Padışah Vahdettin, Atatürk ve arkadaşları hakkında 4 ayı idam kararını onayladı. Onlar, boyunlarında idam fermanlarıyla Milli Mücadele'yi kazandılar.

ları hakkında tam 100 yıl önce verdiği **giyabi idam kararlarını** ve bu idam kararlarının **Halife Padışah Vahdettin** tarafından onaylanma sürecini anlatacağım; Halktan saklanmak istenen veya çarpıtılan **"ihanetin belgelerini"** hatırlatacağım.

MİLLİ MÜCADELE'YE KARŞI İÇ SAVAŞ

5 Nisan 1920'de kurulan **4. Damat Ferit Hükümeti** Milli Mücadeleye karşı bir **"iç savaş"** başlattı. (1)

11 Nisan 1920'de İstanbul Saray Hükümeti'nin Seyhülislamı Dürrizade **"Kuvayı Milli-**

yecilerin katli vaciptir" diyen fetvalar yayınladı.

11 Nisan 1920'de İstanbul Saray Hükümeti'nin sadrazamı **Damat Ferit**, milli hareketi, **"fitne ve fesat"**, millicileri ise **"isyancılar"** diye adlandıran bir **"hükümet bildirisi"** yayınladı. Bildiride **"pîşman olanların affedileceği"** milli harekete katılmaya devam edenlerin ise **cezalandıracağı** belirtiliyordu.

Damat Ferit, 8 Nisan 1920'de **Ahmet Anzavur**'a **"paşalık"** rütbesi verip **Bahkesir Mutasarrıfı'nı** atadı. **Anzavur**, 16 Nisan'da Kuvayı Milliye kuvvetleriyle savaştı, ancak yenilerek geri

çekildi. Böylece resmi iç savaşın ilk muharebesinde saray yenilgiye uğradı, ancak vazgeçmedi. (2) 10 Mayıs 1920'de **Adapazarı'nı** işgal eden **Anzavur kuvvetleri**, 22 Mayıs'ta Kuvayı Milliye'ye yenilip dağıldılar. 23 Mayıs 1920'de Adapazarı geri alındı.

İstanbul Saray Hükümeti, 18 Nisan 1920'de Kuvayı Milliye'ye karşı **Kuvayı İnzibatîye'**yi kurdu. Kuvayı İnzibatîye'nin iki önemli özelliği vardı: Birincisi, doğrudan doğruya **Padışah Vahdettin'e** bağlıydı. Bu nedenle **"Halifelik Ordusu"** adıyla anılıyordu. İkincisi, bu bir **parah** orduydu. **Kuvayı İnzibatîye** için

tam **1 milyon 250 bin 836 liralık** olağanüstü bir ödenek ayrılmıştı. (3) 14 Haziran 1920'de **Kuvayı İnzibatîye** İzmith'e Kuvayı Milliye'ye saldırdı, yenildi; silahlarını İzmith'teki **İngilizlere** teslim edip İstanbul'a geri döndü.

İstanbul Saray Hükümeti, 28 Nisan 1920'de, Milli Mücadele'yi bastırma için **"Anadoluda Fevkalade Müfettişliği Umumlîği"** ni kurdu.

Milli Mücadele'ye karşı sadece fetvalar, bildiriler, Anzavur ve Kuvayı İnzibatîye tertipleri, müfettişliklere yetiştirildi, bunlara ek olarak **giyabi idam kararları** çıkarıldı.

DİVANI HARBİ ÖRFİ VE NEMRUT MUSTAFA PAŞA

16 Aralık 1918'de İstanbul'da olağanüstü askeri mahkeme **"Divanı Harbi Örfî"** kuruldu. Mahkemenin kuruluş amacı **"tehcir suçlarına"** bakmaktı. **Divanı Harbi Örfî**, 8 Nisan 1919'da işgal kuvvetlerine yardım için düzmece deliller, yalancı tanıklarla **Boğaziyan Kaymakam Kemal Bey'in** "tehcir suçlu" diye idamına karar verdi. **Kemal Bey**, 10 Nisan 1919'da idam edildi. (4)

Damat Ferit, 16 Nisan 1920'de bu mahkemenin başkanlığına **Nemrut Mustafa Paşa'yı** getirdi. **Damat Ferit'in** daha önce, 25 Eylül 1919'da Bursa valiliğine tayin ettiği **Nemrut Mustafa Paşa**, Bursa'ya giderken yanında **Anzavur'u** da götürüp orada Milli Mücadele karşıtı bazı tertipler düzenlemişti. **Nemrut Mustafa Paşa**, Bursa valiliğinin onuncu gününde Bursa'dan kovulmuştu. Çünkü Bursa'da yaptığı

bir konuşmada I. Dünya Savaşı'nda şehit düşen Türk subaylarının ve erlerinin **"köpek ölüsünden"** farklanmadığını söylemişti. **Nemrut Mustafa Paşa**, buna benzer açıklamalar ve bazı suistimalleri nedeniyle 20 Ocak 1920'de yargılanmaya başlanmış, ancak beraat etmişti. (5) **Nemrut Mustafa Paşa** başkanlığındaki **Divanı Harbi Örfî**, önce eski **Zor Mutasarrıfı Zeki Bey'i** "tehcir suçlu" diye

suistimalleri ayrıku çıkan **Nemrut Mustafa Paşa** ikinci kez yargılandı. 21 Aralık 1920'de sona eren yargılamada **Nemrut Mustafa Paşa** ve bazı arkadaşları suçlu bulundu. **Nemrut Mustafa Paşa** 7 ay, arkadaşları da 3 ile 5 ay arasında hapis cezası verildi. Divanı Temyiz'in de onayladığı karar **Padışah Vahdettin** onaylamadı. **Padışah Vahdettin**, 6 Şubat 1921'de söz konusu kişilerin tutukluluk sürelerini

dikkate alarak cezalarını affetti. Oysaki **Nemrut Mustafa Paşa** ve arkadaşları sadece **85 gün** tutuklu kalmıştı. (7) Mahkeme kararlarını hiçe sayıp **Nemrut Mustafa Paşa** ve arkadaşlarının cezalarını affeden **Padışah Vahdettin**, aynı **Nemrut Mustafa Paşa'nın** başkanlığındaki **Divanı Harbi Örfî'nin** Atatürk ve silah arkadaşları hakkındaki idam kararlarını ise **afletmemiş**, onaylamıştı.

Atatürk ve Arkadaşlarının İdam Kararları

Daha önce sadece **"tehcir"** davalarına bakan **Divanı Harbi Örfî**, 23 Nisan 1920 tarihli bir kararnameyle Osmanlı'nın iç ve dış güvenliğini ihlal eden bütün suçlara bakacak. Mahkemenin kararları kesin olup teyiz edilemeyecekti. Mahkemeler kapalı yapılacak ve mahkemede atulak bulunulmayacaktı. (8) Böylece **Divanı Harbi Örfî**, 23 Nisan 1920'de Milli Mücadele'ye karşı bir **"hukuk silahı"** haline getirildi.

25 Nisan 1920'de Ali Kemal, **"İdam! İdam!"** diye haykıran bir yazıyla **"Ankara'daki haydutlar"** dediği **"millicilerin"** idamını istedi. **Nemrut Mustafa Paşa** başkanlığındaki 1 numaralı Divanı Harp, **11 Mayıs 1920'de** Atatürk ve bazı arkadaşlarının **giyaben idamlarını** ve mallarının **hazine** karar verdi.

Karara göre suç, Kuvayı Milliye adı altında **"fitne ve fesat"** düzenlemek, buna özendirmek, ayrıca anayasaya aykırı olarak halktan zorla para ve asker toplamak, bu işte uymayanlara **"işkence ve iza"** yapmak ve **"tahribi bilada"** yani **"ülkeyi yıkıma"** kalkışmaktır. İdam kararında Atatürk'ten, **"Üçüncü Ordunun Hümayun Müfettişliği'nden mazul ve askerlik mesleğinden çıkarılmış Selanikli Mustafa Kemal Efendi"** diye söz ediliyordu. Atatürk, askerlikten istifa etmiş olmasına rağmen **"askerlikten çıkarıldığı"** ifade ediliyor ve Atatürk'e **"paşa"** değil, **"efendi"** deniliyordu. Karara göre Atatürk'ün yanında, eski 27. Fırka Komutanı İstanbullu **Kara Vassaf Bey**, eski 20. Kolordu Komutanı Salacaklı **Ali Fuat Paşa**, eski Ankara Mebusu ve Washington Sefiri Midilli'deki **Alfred Rüstem Bey**, eski Sağlık Müdürü İstanbullu **Dr. Adnan Bey**, eski Darülfünun Batı Edebiyatı Öğretmeni İstanbullu **Halide Edip Hanım** da idama mahkûm ediliyordu. (9)

Alemdar gazetesi bu haberi, **"Mustafa Kemal ve Hampalarnın İdam Kararı"** diye duyurdu. **Alemdar**, 13.5.1336.

Padışah Vahdettin, Atatürk ve arkadaşlarının idam kararını **24 Mayıs 1920'de** onayladı. (Takvimi Vekayi, 27.5.1336) (10)

Vahdettinciler, Vahdettin'in bu idam kararını onaylayan iradesindeki **"giyaben idam ve karar, tekrar yargılanmak üzere tasdik edilmiştir"** cümlesine dayanarak **Vahdettin'i** aklamaya çalışır. Ancak birincisi, sanıklar eke geçirmemişliği için yargılamaya mecbur **"giyaben"** yapmıştır. İkincisi, o zamanki **Osmanlı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun** 382. maddesine göre giyaben verilen kararlarda sanıklar yakalandığında yeniden yargılanmalan zorunludur. (11)

Divanı Harbi Örfî, 24 Mayıs 1920'de **Fevzi Çakmak** Paşa'ya da "giyaben" idama mahkûm etti. Kararda, **Fevzi Paşa'nın** asilere katılmak üzere **"firar ettiği"**, askerlerin meclislerine girip **"fesat bir söylev"** verdiği ve **"Harbiye Nezaretini üstlenerek"** hilafet ve saltanata karşı **"bilfil düşmanlığa kalkıştığı"** belirtiliyordu. **Padışah Vahdettin**, bu idam kararını da 27 Mayıs 1920'de onayladı. (Takvimi Vekayi, 30.5.1336) (12)

Divanı Harbi Örfî, 6 Haziran 1920'de bir grup Kuvayı Milliye'ciyi daha "giyaben" idama mahkûm etti. İdamlıklar **Miralay İsmet (İnönü)**, 3. Kolordu Komutanı **Miralay Hüseyin Selahattin**, 12. Kolordu Komutanı **Miralay Fahrettin**, 14. Kolordu Komutanı **Mirvalay Yusuf İzzet**, 10. Fırka Ahzı Akker Kalemi Reisi **Miralay Yanbolulu Abbas Hilmi**, 56. Fırka Komutanı **Miralay Bekir Sami**, Mütakait **Ferik İsmail Fazl**, eski Erzurum Mebusu **Celalettin Arif**, Beyrut ve Halep eski valisi ve eski Amasya Mebusu **Bekir Sami**, eski Antalya Mebusu **Hamdullah Suphi**, eski Aydın Mebusu **Cami**, eski İsparta Mutasarrıfı ve eski Denizli Mebusu **Hakkı Behçet**, **eski Sinop Mebusu Rıza Nur**, Yusuf Kemal, yeni Eskişehir Mutasarrıfı **Fatin**, eski

bir konuşmada I. Dünya Savaşı'nda şehit düşen Türk subaylarının ve erlerinin **"köpek ölüsünden"** farklanmadığını söylemişti. **Nemrut Mustafa Paşa**, buna benzer açıklamalar ve bazı suistimalleri nedeniyle 20 Ocak 1920'de yargılanmaya başlanmış, ancak beraat etmişti. (5) **Nemrut Mustafa Paşa** başkanlığındaki **Divanı Harbi Örfî**, önce eski **Zor Mutasarrıfı Zeki Bey'i** "tehcir suçlu" diye

Padışah Vahdettin'in Atatürk ve bazı arkadaşları hakkında verilen giyabi idam kararını onaylayan 24 Mayıs 1920 tarihli iradesi (BOA, İ.D.UİT. 175 146 11, Takvimi Vekayi, 27.5.1336-1920)

Karacabey Müftüsü Mustafa Fehmi ve eski Ankara Müftüsü **Mehmet Rifat (Börekdî)** ydi **Padışah Vahdettin** bu idam kararlarını da 15 Haziran 1920'de onayladı. (Takvimi Vekayi, 21.6.1336. Alemdar, 22.6.1336) (13) İdamlıklar içinde **Rauf (Orbay)** ve **Kazım (Karabekir)** yoktu. Saray, belli ki Milli Mücadele'nin öncü kadrosuna arasında **"nikafe sokmayı"** hesaplıyordu. Ayrıca **Rauf Bey** Malta'ya sürüldüğü için onu İngilizler cezalandıracaktı.

Divanı Harbi Örfî, 14 Temmuz 1920'de aralarında **Refet (Bele)** nin de olduğu çeşitli rükümlerden **63 subayı** daha idama mahkûm etti. **Padışah Vahdettin** bu idam kararını 25 Temmuz 1920'de onayladı. (Takvimi KAYNAKLAR, DIPNOTLAR:

Padışah Vahdettin'in İsmet Paşa ve arkadaşları hakkında verilen idam kararını onaylayan 15 Haziran 1920 tarihli iradesi (Takvimi Vekayi, 21.6.1336-1920)

Vekayi, 29.7.1336) (14) 19 Haziran 1921'e kadar tam **823 Kuvayı Milliye'ye** çeşitli oranlarda cezalar verildi. Ancak **"Mevcut Osmanlı hükümeti ve İslam hilafeti aleyhine çeşitli suçlar işleyen Mustafa Kemal'in ve onun hareketinin teşvikçisi olanların tutuklanıp idam edilmelerinin şart olduğu"** vurgulandı. (ATAŞE Arşivi, İŞH Koleksiyonu, 1085, 36, 36-1) (15)

Sözün özü şu ki: İstanbul Saray Hükümeti, İngilizlerin desteği ile Milli Mücadele sırasında bir **"iç savaş"** başlattı. İhanet fetvaları, Anzavur ve Kuvayı İnzibatîye tertipleri derken düzmece bir mahkemeyle Atatürk ve arkadaşlarını **idama** mahkûm etti. Bütün bu idam kararlarını, **Halife Pa-**

Padışah Vahdettin'in Fevzi Çakmak Paşa hakkında verilen giyabi idam kararını onaylayan 27 Mayıs 1920 tarihli iradesi (Takvimi Vekayi, 30.5.1336-1920)

Padışah Vahdettin onayladı. **Atatürk ve arkadaşları** boyunlarında halife padışahın idam fermanı ile onca isyanla boğuşarak Milli Mücadele'yi kazandılar. Bu idam fermanların **"ihanetin belgesi"** olarak hep hatırlanmaya devam edecek.

Kadar, C.III, İstanbul, 1991, s.106. 10- Akşın, s. 32, Murat Bardakçı, Şahbaba, İstanbul, 2006, s.159. 11- Bardakçı, s.160,161. 12- Akşın, s. 33, Sanhan, C.3, s. 54, 58. 13- Sanhan, C. III, s.72, Akşın, s. 33. 14- Akşın, s. 33. 15- Ata, s. 86.